DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh38824>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 02.10.2019
Yayın Tarihi: 31.12.2019

Article Type: Research article
Submitted: 02.10.2019
Publishing date: 31.12.2019

Atıf Bilgisi / Reference Information

İstek, G. (2019). Haçlı Kronikleri ve Batı Kaynaklarına Göre Kutsal Mızrak Efsanesi, *Journal of History School*, 43, 1365-1383.

HAÇLI KRONİKLERİ VE BATI KAYNAKLARINA GÖRE KUTSAL MIZRAK EFSANESİ

Gülşen İSTEK¹

Öz

Hristiyan dünyada popülerlik kazanan birtakım rivayetler, 14 Haziran 1098 tarihinde Antakya’da Aziz Petrus Kilisesi’nde ortaya çıkarıldığı ileri sürülen ve “Kutsal Mızrak” veya “Longinus Mızrağı” diye tanımlanan bir mızrağın, I. Haçlı Seferi sırasında cereyan eden Antakya Kuşatması’nın seyrini değiştirdiği iddiasını taşımaktadır. Söz konusu mızrağın kutsallığı ve orijinallliği meselesi hem kendi döneminde hem de sonraki dönem yazarlarınca tartışma konusu olmuş ve tartışmalarda dönemin din adamlarının yalanlanması ve haçlı askerlerinin basiretsiz ve akılsızca davranışlar sergileyen kişiler olarak aktarılması endişesi nedeniyle genellikle objektif davranılmadığı görülmüştür. Kutsal Mızrak hakkında aktarılan rivayetler, Latin kroniklerinin yanı sıra çağdaş Batı kaynaklarında da yer almıştır. Bu bağlamda bu makalede Kutsal Mızrak hadisenin ortaya çıkışı, haçlı askerleri üzerindeki etkisi, mızrağın orijinallliği meselesi ele alınmış ve hadisesinin “dini bir kurgu” dan ibaret olduğu görüşü desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: I. Haçlı Seferi, Antakya Kuşatması, Kutsal Mızrak, Peter Bartholomaeus, Haçlı Kronikleri.

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Siirt Üniversitesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, İslam Tarihi Anabilim Dalı, gulsenistek@siirt.edu.tr, [Orcid: 0000-0003-3064-1071](https://orcid.org/0000-0003-3064-1071)

Legend of the Holy Spear According to the Crusaders Chronicles and Western Sources

Abstract

There are some rumors that have gained popularity in the Christian world in the historical process. The “Holy Spear” or “Spear of Longinus”, which is mentioned to have been unearthed in the Church of St. Peter in Antioch on 14 June 1098, is also one of these. This spear asserts that the siege of Antakya, which took place during the First Crusade, changed the course of the siege. The question of the holiness and originality of the spear has been the subject of debate both by its own writers and by its writers. The discussions were generally not objectively treated. There is concern in the debates that the clergy of the period will be denied and the crusader will be portrayed as silly. The legend of the Holy Spear is also described in Latin chronicles and contemporary Western sources. In this context, this article discusses when the Holy Spear Legend began, its impact on the crusaders and the originality of the spear. Thus, the view that the spear incident was a religious fiction was supported.

Keywords: First Crusade, Siege of Antioch, Holy Spear, Peter Bartholomaeus, Crusade Chronicles.

GİRİŞ

Hristiyan camiası her dönem benimseyecek kutsal bir eşya arayışına girmiş ve Haç, kabir, mızrak, kadeh ve çivi gibi bazı araçları dini bir sembol olarak kabullenmiştir (Schumacher, 2007) . Avrupa’da birçok kutsal mızrağın ortaya çıktığı ve bunun kilisenin yanı sıra krallar, prensler ve yerel idareciler tarafından dini bir sembol ya da iktidar sembolü olarak kullanıldığı görülmektedir. Mızrakların ilki “Mauritus Mızrağı” olarak da bilinen ve Roma-Germen imparatorluğunun mirasları arasında yer alan mızraktır (Hagen, 1838). Bu mızrağı Doğu Frank kralı I. Heinrich (876-936) Burgonya kralı II. Rudolf’tan (922-926) satın almıştır. Ancak mızrağa kutsiyet atfedilmesi; I. Heinrich’in Macaristan üzerine 933 yılında gerçekleştirdiği seferde mızrağı kullanması ve elde ettiği galibiyetin bu mızrak sayesinde olduğu inancına kapılmasıyla gerçekleşmiştir. 955 yılında I. Heinrich’in oğlu I. Otto (936-973) ise kardeşlerine karşı yürüttüğü taht mücadelesinde kutsiyet atfedilen mızraktan faydalanmış ve söz konusu mızrağı bir iktidar sembolü olarak taşımıştır (Leithe-Jasper und Distelberger, 1998). Tarihsel süreç içerisinde bu mızrak, krallık ve imparatorluk alameti olarak görülmeye başlanmış, ancak beraberinde kutsal olduğuna inanılan birçok mızrağın ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Nitekim Roma’da Peter Şapelinde, Paris’te Sainte’de, Xantoigne, Bordeaux’daki Selo’da ve İngiltere’deki Malmesbury’da bu tür mızraklar

Haçlı Kronikleri ve Batı Kaynaklarına Göre Kutsal Mızrak Efsanesi

bulunmaktadır. Ayrıca Bavyera'daki Andechs'de kutsal olduğuna inanılan bir mızrak parçası mevcuttur. Çalışmamıza konu olan mızrak ise 1098 yılında Antakya Kuşatması sırasında Aziz Petrus Kilisesi'nde bulunduğu ve Antakya Kuşatması'nın neticesini değiştirdiği iddia edilen mızraktır. Bu nedenle bu çalışmada söz konusu mızrak üzerinde durulacak ve diğer mızraklar hakkında daha detaylı bilgi verilmeyecektir.

Kasım 1095'de Clermont Konseyi ile birlikte başlayan ve askerlerden ziyade halkın katılımının ekseriyette olduğu ve bu nedenle de "Köylü Haçlı Seferi" olarak adlandırılan I. Haçlı Seferi, Ağustos 1099'daki Askalan Savaşı'na kadar sürmüştür. I. Haçlı Seferi'nde halk nüfusunun askeri nüfusa oranla oldukça fazla olması, söz konusu sefer sırasında bazı ilginç olayların yaşanmasına ve halkın dini duygularını canlı tutabilmek için bir takım rivayetlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. 20 Ekim 1097 - 28 Haziran 1098 tarihleri arasında gerçekleşen Antakya Kuşatması'nda da benzer bir olay yaşanmış, "Kutsal Mızrak" ya da "Longinus Mızrağı" adı verilen ve kutsiyet atfedilen bir eşyanın bulunduğu iddia edilerek bu hadise, din adamları ve askeri sorumlular tarafından bir motivasyon aracı olarak kullanılmıştır. Hristiyan geleneği İsa'nın çarmıha gerilişi sırasında Longinus adında Romalı bir yüzbaşının ona bir mızrak sapladığı rivayetini içerdiği için, bu mızrağa "Longinus Mızrağı" da denilmektedir.² Tarihçilerin kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla birden bire kutsiyet atfedilen bir mızrağın ortaya çıkarılması ve bunun haçlı ordusundaki kanaat önderlerince haçlı askerleri üzerinde bir motivasyon aracı olarak kullanılması belirli ölçüde önemli sonuçlar doğurmuştur. Örneğin, bu gelişmenin sonrasında haçlı askerlerinin daha moralli oldukları veya ordudan firar hadiselerinde önemli oranda azalma yaşandığı ileri sürülmektedir (Kausler, 1833, s. 45) (Barth, 2003, s. 54). Nitekim bunun sonrasında söz konusu mızrağın haçlı ordusunda görev yapan askerler tarafından "*Tanrı'nın bir lütfu*", "*mucize*", "*Kurtarıcının yardım sözünün alameti*", "*Zafer kazandıran kutsal eşya*" gibi ifadelerle tanımlandığı görülmektedir (Anonim Haçlı Tarihi, 2013) (Urfalı Mateos & Papaz Grigor, 2000) (Hagenmeyer, 1879).

Bu çalışmada söz konusu mızrağın ortaya çıkışı, orijinal mızrak olup olmadığı hakkındaki rivayetler başta dönemin kroniklerinden, Süryani ve Ermeni Vekayînameleri ile ileri dönem yazarların kaleme alınmış eserlerden aktarılmıştır. Ayrıca çalışmada mızrağa neden bir kutsiyet arandığı sorusuna cevap verilmeye çalışılmıştır.

² Yuhanna 19. Bölümde mızrak hakkında şu ifadeler geçmektedir: "Ama askerlerden biri O'nun böğrünü mızrakla deldi. Böğründen hemen kan ve su aktı".

1. Kutsal Mızrak Efsanesi

Kudüs'ü Müslümanların elinden kurtarmak amacıyla Papa II. Urbanus'un 1095 yılının Kasım ayında Clermont Konsili'ndeki çağrısı sonrasında başlatılan I. Haçlı Seferi, 1096 yılının Mayıs ayında Pierre l'Ermite idaresinde bir ordunun harekâta geçmesiyle fiilen başlamış ve 1099 yılında Kudüs'ün Latin orduları tarafından ele geçirilmesine kadar devam etmiştir. Söz konusu askeri mücadelenin sebebi her ne kadar dinî bir motif olarak görülse de, Avrupa'da yaşanan açlık, hastalık, toprak azlığı, ücretli askerlik anlayışı ve yoksulluk Haçlıları savaş alanına iten bir güç olarak ortaya çıkmaktadır (Wolff, 1891) (Demirkent, 2011) (Düzgün, 2007) (Düzgün, 2001). Nitekim Kudüs'e ulaşmadan Balkan topraklarında Haçlıların yaptıkları yağmalamalar, cinayetler, Eskişehir muharebesinde *“hep birlikte sıkı durun, Mesih'e ve Kutsal Haç'ın zaferine güvenin. Tanrı bugün size zengin ganimetleri bahşedecek”* şeklinde atılan sloganlar (Anonim Haçlı Tarihi, 2013), Kudüs'e ulaşmadan Urfa ve Antakya'da bir haçlı devleti kurmaları, bahsedilen hususu desteklemektedir.

Haçlıların Kudüs'e ulaşmada bir durak olarak gördükleri Antakya, şehir yönetimini elinde bulunduran Yağısıyan'ın (1086-1098) Haçlı kuşatmasına uzun süre dayanamaması, civar bölgedeki emirliklerden yardımın gelmemesi ve Firuz ya da Zerrâd isimindeki bir zırh ustasının kalenin kapılarını gizlice Haçlı komutanlarından Bohemond'a açması neticesinde Haçlıların eline geçmiş ve şehir içindeki Müslümanlar iç kaleye sıkışmışlardır (Tyrensis, 2016) (Carnotensis, 2009) (Anonim Haçlı Tarihi, 2013) (Kommena, 1996) (İbn Kalânîsî, 2015) (Anonim Süryani Vakayinamesi, 2005) (M. Cobb, 2018). Antakya'daki Müslümanların durumu Sultan Berkyaruk'a (1092-1104) iletilince Sultan, Büyük Selçuklu Devleti'nin Musul atabeyi Kürboğa (1096-1102)'yı yardıma göndermiştir (Tyrensis, 2016) (Runciman, 1951). Kürboğa'nın askerleri ile iç kaledeki Müslümanlar arasında sıkışan Haçlılar, kale içerisinde hastalık ve açlık nedeni ile zor günler yaşarken bazı şövalye ve askerler, 10 Haziran günü kaleden aşağı sarkıttıkları halatlarla kaçmaya başlamıştır (Altan, 2018).

Açlık, yorgunluk ve moralsizlik gibi durumlardan dolayı Haçlı askerlerinin her türlü aldatmacaya açık olduğu, din adamları tarafından görüldüğü iddia edilen rüyalara büyük bir ehemmiyet vermelerinden de anlaşılmaktadır. Haçlı Seferleri Tarihi adlı eserin müellifi Runciman da *“Ortaçağ insanı için tabiatüstü olaylar gayrı mümkün, hatta nadir bile değildi... Rüyalar ve görülen hayaller rahmanî bazen de şeytanî idiler. Şüphencilik, sadece rüyayı veya hayali görenin anlattıklarına inanmamaktan ibret kalıyordu”* cümlesiyle bahsedilen hususu teyit etmiştir (Runciman, 2008).

Haçlı Kronikleri ve Batı Kaynaklarına Göre Kutsal Mızrak Efsanesi

I. Haçlı seferine katılan din adamlarından biri olan Peter Bartholomaeus (Pierre Barthelemy)'un rüyasında İsa'yı gördüğünü ve Aziz Petrus Kilisesi'nde olduğunu iddia ettiği Kutsal Mızrağı kendisine gösterdiğini bildirmesi ve bu anlatının da Historia Francorum müellifi Raimundus Aguliers tarafından destek bulması, bu duruma örnek gösterilebilir. Aktarılanlara göre Peter rüyasında Havari Andreas'ı gördüğünü iddia etmiş ve onun peşine takılarak, onunla birlikte Aziz Petrus Kilisesi'ne gittiğini, kutsal olduğuna inandığı mızrağa bakmasını istediğini ve mızrağın da Kont'un eline verilmesi istenildiğini belirtmiştir (Aguilers, 2019) (Tyrensis, 2016) (Racine, 1786) (Bayerle, 1863) (Barth, 2003). Bu rüyanın Haçlılar arasında kulaktan kulağa aktarılması sonrasında Haçlılar üç gün oruç tutarak mızrağın bulunmasına hazırlanmış (J. F. Michaud, 2011) ve 14 Haziran 1098 tarihinde Orenge Piskoposu ile Raimundus Aguliers'in de aralarında bulunduğu din adamlarından ve şövalyelerden oluşturulan 12 kişilik bir ekiple Aziz Petrus Kilisesi'nde kazı çalışmalarına başlamıştır. Aradan 3 gün geçmesine rağmen mızrak bulunamamış, bunun üzerine Peter Bartholomeus açılan çukara girerek demir bir çubuk bulduğunu ve bunun da kutsal mızrağın bir parçası olduğunu iddia etmiştir (Aguilers, 2019) (Anonim Haçlı Tarihi, 2013) (Aachen, 2013) (Abû'l-Farac, 1999). Kutsal Mızrak hadisesini “İlginç bir Haçlı Efsanesi” olarak tanımlayan Fransız tarihçi Michaud, mızrağın bulunması sonrasında din adamlarının telkinleriyle Haçlı askerlerinde görülen değişimi değerlendirmiştir. Ona göre bulunduğu iddia edilen mızrağın Haçlı askerlerine tek tek gösterilmesiyle ordunun motivasyonu artırılmış ve öyle ki askerler, Hz. İsa'nın kendilerine yardıma geldiğine inanarak ilahi yardım ve koruma hususunda şeksiz şüphesiz kanaat getirmişlerdir. (J. F. Michaud, 2011).

Anonim Süryani Kroniğinde de bir mızrak parçasının bulunduğu, Haçlı askerlerinin bu duruma çok sevindiğinden ve ardından savaş hazırlıklarına başladığından bahsedilmiştir. (Anonim Süryani Kroniği, 2019) Benzer ifadelere Willermus Tyrensis'in kroniğinde de rastlamak mümkündür. Willermus eserinde mızrağın Haçlı askerleri arasındaki sürtüşmelerin geçici de olsa sonlandırılmasını sağladığını belirtmiştir (Tyrensis, 2016). Anonim Haçlı Tarihi'nde Peter Bartholomeus'un ismi zikredilmeksizin bir adamın St. Peter Kilisesi'nde bir mızrak bulduğu, insanların bundan dolayı hem sevindiği ama aynı anda korktuğu, sonrasında da savaş hazırlıklarına başlanıldığı belirtilmiştir (Anonim Haçlı Tarihi, 2013). Fulcherius Carnotesis'e göre mızrağın, Peter'in dini kimliğine atıfta bulunulmadan Petrus isimli bir köylü tarafından bulunduğu ve bu kişinin de bulduğu mızrağı Longinus mızrağı olduğunu iddia ettiği aktarılmıştır (Carnotensis, 2009). Çağdaş tarihçilerimizden Ali Sevim ise

Haçlıların ölüm kalım savaşında son bir ümit ışığı olarak mızrağı sahiplendiklerini belirtmiştir (Sevim, 2000). Alman tarihçi Heinrich Hagenmeyer ise mızrağın bulunmasını “Tanrı’nın açlıkla boğuşan kullarına bir hediyesi” olarak tasvir etmiştir (Hagenmeyer, 1879). Paul M. Cobb’un ise mızrak hususunda tavrı oldukça dikkat çekicidir. “Müslümanların Gözüyle Haçlı Seferleri” adlı eserinde Cobb, gerçekten bir mızrağın bulunduğu ve kutsal emanet olarak zikrettiği bu mızrağın da Frankların kaderini değiştirdiğinden bahsetmektedir (Cobb, 2018). Cobb’un fikirleri “Die Chronik der Kreuzzüge” (Haçlı Seferleri Kroniği) adlı eserin müellifi Reinhard Barth tarafından kısmen destek bulmuştur. Barth, mızrağın bulunmasını açlık ve hastalıkla mücadele eden Frankların savaşacak cesareti bulabilmeleri için bir mucize olarak değerlendirse de bu hadisenin Peter Bartholomeus ve Kont Raymond tarafından ortaya atılan bir iddia olduğunu da belirtmiştir. (Barth, 2003)

Din adamları ve Haçlı komutanları, bulunan bu eşyanın ordu içinde bu denli heyecana sebep olması durumunu fırsata dönüştürmekte gecikmemiş ve ordu içindeki korkakları dahi bir meydan savaşı ister hale getirmişlerdir. Ayrıca Kürboğa’ya elçi göndererek askerin moralinin onlara karşı bir meydan savaşına girecek kadar iyi olduğunu belirtmişlerdir (Anonim Haçlı Tarihi, 2013). Nitekim Kürboğa’ya giden elçi heyetinin arasında Kudüs’ü Müslümanların elinden alma arzusu ile düzenli bir ordunun hazırlanmasını bile bekleyemeyen ve Müslümanlara olan kinini her fırsatta dile getiren ilk Haçlı birliklerinden birinin komutanı olan keşiş Pierre L’Ermite’nin bulunması tesadüfi olmasa gerektir. Pierre L’Ermite hakkında çalışma yapan 19. yüzyıl Alman tarihçisi Hagenmeyer, Pierre’in elçilik görevi esnasında tam bir teslimiyet gösterdiğini belirtmekte ve bu durumun daha önce Tanrı’nın merhameti sayesinde birçok tehlikeden sağ salim kurtulmasından ve kutsal kabul ettiği mızrağın Tanrı’nın merhametinin bir alameti olarak kabul etmesinden kaynaklandığını düşünmektedir (Hagenmeyer, 1879). Runciman’a göre Pierre’in elçilik görevini kabul etmesinin nedeni, cesaretini ispat ederek eski şöhretine kavuşma isteğidir (Runciman, 2008). Tarihi kaynakların aktardığına göre Pierre, Kürboğa ile yapabileceği bir antlaşmanın zeminini hazırlamaktan ziyade ona gözdağı vermek için görüşmeye gitmiştir (Tyrensis, 2016) (Anonim Haçlı Tarihi, 2013) (Carnotensis, 2009) (Aachen, 2013) (Caen, 2010) (Sevim, 2000).

Kürboğa ile yapılan meydan savaşında mızrağın Piskopos Adhemar’ın elinde olması ve bir bayrak direğine sabitlenerek bütün askerlerin görebileceği bir şekilde yükseltilmesi, savaş süresince dini duyguların muhafaza edilmek istenmesinden kaynaklansa gerektir (Urfalı Mateos & Papaz Grigor, 2000) (Haken, 1810). Ayrıca Piskopos Adhemar, savaş öncesinde eline mızrağı alarak

Haçlı Kronikleri ve Batı Kaynaklarına Göre Kutsal Mızrak Efsanesi

bir konuşma yapmış ve bu konuşmasında da mızrağa atıfta bulunarak şu sözleri söylemiştir:

"Ey Mesih'in askerleri, biraz bekleyin, zafere giden sabırsızlığınızı cesaretinizin kırılmaması için koruyun, böylelikle bu sayede bilgelikle sakinleşebilirsiniz. Çünkü burada bize verilen nimetler görüldüğü üzere, bize yardımcı olması içindir ve şu elimde tuttuğum kutsal araç (Kutsal Mızrak) korku ve felaketleri düşman saflarına bir şimşek gibi fırlatacak ve zafer kolayca bizim olacak! Ancak zaferin sevincini yaşarken hala saldıracak bir düşman olduğunu unutmayın ve onların alçak düşüncelerinin sizin saf ruhunuzu bozmasına izin vermeyin. Bu mızrak sizin! Tanrının düşmanlarını yeryüzünden tamamen yok edeceğiniz zamanı bekliyor!" (Haken, 1810).

Haçlı askerlerine verilmeye çalışılan dini motivasyona, birtakım olağanüstü hallerin gerçekmiş gibi aktarılmasıyla devam edildiği görülmektedir. Gesta Francorum adlı eserin müellifinin Hristiyan askerlerin zor zamanda medet umdukları üç azizin (St. Makarius, St. Demetrius, St. Georg) dağdan beyaz atlar üzerinde indiğini aktarması, bahsedilen hususu desteklemektedir (Anonim Haçlı Seferi, 2013) (Hammer-Purgstall, 1838).

Kürboğa ile yapılan meydan savaşında Haçlılar, Antakya'yı ele geçirmiş ve yüklü miktarda da ganimete sahip olmuşlardır. Batılı tarihçilerden biri olan Thomas Asbridge, söz konusu mızrağın Haçlılarda olağanüstü bir etkisi olduğunu kabul etmekle birlikte bir eşyanın büyük bir kuşatmanın seyrini değiştirecek bir güce sahip olmadığını düşünmekte ve aktarılan bazı hususları da oldukça yanıltıcı bulmaktadır (Asbridge, 2010). Onun düşüncesine göre mızrağın bulunması ile Kürboğa'ya karşı yapılan mücadele arasında iki haftalık bir zaman diliminin bulunmasından dolayı bu zaman zarfında askerin moralinin yüksek tutulması mümkün değildir. Asbridge'nin bu düşüncesini dönemin kroniklerinden biri olan Anna Kommena'nın "Alexiad" adlı eserine dayandırdığı görülmektedir. Nitekim Anna Kommena, bahsedilen iki haftalık zaman diliminde Haçlı liderlerinin Antakya'dan kaçmayı tartıştıklarını, açlıktan ya da savaşarak ölme arasında tercih yapmak zorunda kaldıklarını ve nihai olarak da savaş kararı almak zorunda olduklarını aktarmıştır (Kommena, 1996). Anna Kommena'nın aktardığı bilgileri dönemin diğer kronikçilerinden olan Willermus Tyrensis ve Ralph of Caen'in eserlerinde de bulmak mümkündür (Tyrensis, 2016) (Caen, 2010). Benzer ifadelere Anonim Süryani Kroniğinde de

rastlanmaktadır (Anonim Süryani Kroniği, 2019). Ancak Urfalı Mateos vekayinâmesinde zaman kavramına girmemiş ve hatta Haçlıların mızrağın bulunmasının sevincini yaşadığı günlerde Kürboğa ile meydan savaşına hazır olduklarını bildirdiklerini belirtmiştir (Urfalı Mateos & Papaz Grigor, 2000).

Müslümanların Haçlılar karşısındaki mağlubiyetinin sebebini Kürboğa'nın kendi kuvvetlerini ayırması ve komutanları arasında yaşadığı sürtüşmeler olarak değerlendiren birçok müellif bulunmaktadır (İbnü'l-Esîr, 1991) (İbnü'l- Adîm, 2014) (Maalouf, 2019) (J. F. Michaud, 2011)(Sevim, 2000). Michaud, bahsedilen hususun haricinde Haçlıların birbirine yardım etmesi, mızrak gibi dini bir sembol üzerinde moral ve motivasyon kazandırıldıkları, mağlubiyetten büyük bir korku duydukları için savaşa hazırlanmaya başladıklarını da sözlerine eklemiştir (J. F. Michaud, 2011). Ayrıca Antakya'nın ele geçirilmesi Latin Hristiyan camiasını dahi şaşkına döndürmüş ve Avrupa'dan Haçlı Seferlerine katılımın artmasına önemli bir rol oynamıştır (Asbridge, 2010). Nitekim oluşturulan manevi ortam sonrasında Haçlılar, Kudüs'ü ve Kutsal Kabir'i Müslümanların elinden alma yeminlerini yeniden etmişlerdir (Tyrensis, 2016).

Mızrağın oluşturulmak istenen manevi etkisinin Antakya Kuşatması sonrasında yavaş yavaş geçtiği Michaud'un *“Tehlike ve korkular geçtikten sonra savaş sırasında Haçlılara güven ve emniyet mayası olmuş olan malum mukkaddes mızrak itibar ve ehemmiyetini kaybetti”* (J. F. Michaud, 2011) ifadelerinden anlaşılmaktadır. Ayrıca Urach'ın *“Ortaçağ'daki Şövalyelerin Tarihi”* adlı eserinde de Michaud'un düşüncesine benzer ifadeler bulunmaktadır. Eserde bu durum şu sözlerle yorumlanmıştır:

“Burada şu durum dikkate alınmalıdır, Kutsal Mızrak artık eski kutsallık aşamasından çıkmıştır. Zira bunun bir sahtekârlık olduğuna dair sesler yükseliyor ve mucizevi demir hor görülmüyordu. Bu durum da haçlı emirleri için açık bir dezavantaj oluyordu”(Urach, 1789).

Mızrak hakkındaki şüphelere rağmen mızrağın dinî bir sembol olarak ön plana çıkarılması Kudüs'ün Müslümanların eline geçmesine kadar devam etmiştir (Bilder-Conversations, 1838) (Rotteck, 1833).

Haçlı Kronikleri ve Batı Kaynaklarına Göre Kutsal Mızrak Efsanesi

2. Mızrağın Orijinallği Meselesi

Kutsal olduğuna inanılan mızrağın orijinallği meselesi hem kendi döneminde hem de sonraki dönemlerde tartışılan bir husus olmuştur. Maarretünnu'mân kuşatmasında mızrağın kutsiyetinin ve orijinallğinin sorgulanmaya başladığı görölmektedir. Michaud'a göre bu durum Normandalılar ve Provençeliler arasındaki güç sirtüşmesinden kaynaklanmadır (J. F. Michaud, 2011). Zira mızrağı elinde bulunduran Toulouse kontu ve Provençeliler, diğer gruba göre mızrak sayesinde daha fazla itibar kazanmış ve ayrıca gelen hediye ve adaklarla da zengin olmuşlardır (J. F. Michaud, 2011) (Asbridge, 2010). Bu durum Haçlılar arasında bir kıskançlık durumu oluşturmuş ve Provençalleri gözden düşürmek için Maarretünnu'mân kuşatmasında mızrağın gerçek olmadığına dair söylemler başlatılmıştır (Aguilers, 2019) (France, 1967). Özellikle Normandia Dükü Robert'in rahibi olan Arnulf, Peter Bartholemeus ve onun kontu olan Raimundus'u insanları aldatmakla suçlamış ve tarihi verilere göre mızrağın Antakya'da olamayacağını belirtmiştir (Schröckh, 1797). Ayrıca Haçlı kanaat önderlerinin mızrak hakkındaki görüşlerini sık sık değıştirmesi halkta da bazı şüphelerin oluşmasına neden olmuştur (Tyrensis, 2016).

Arka Kuşatması'nda mızrak hakkındaki şüphelerin arttığı görölmektedir (Aguilers, 2019). Özellikle yapılacak olan askeri hareketlere Peter Bartholemeus'un rüyalarla yön vermeye çalışması, mızrağın kutsiyetinin ve orijinallğinin yeniden sorgulanmasına neden olmuştur (Barth, 2003). Bu bağlamda Peter, kendisine karşı olanları ya da şüphe duyanları inandırabilmek için mızrakla ateşe gireceğini ve ateşin kutsiyeti sayesinde de ateşten sapasağlam çıkacağını iddia etmiştir (Raumer & Wagner, 1878) (Rotteck, 1833). 8 Nisan 1099 tarihinde gerçekleşen ateş deneyinde Peter'in canlı, ama bazı uzuvlarının yanmış bir şekilde karşıya geçmesi yeni bir tartışma ortamını da beraberinde getirmiştir. Bazılarının düşüncesine göre Peter, ateş deneyini geçmiş, ancak onu kutsamak ve elbisesinden bir parça almak için üzerine atlayan insanların oluşturdukları izdiham nedeniyle yaralanmış ve kısa bir süre sonra da ölmüştür (Aguilers, 2019) (Skizzen aus den Zeiten der Kreuzzüge, 1830) (Heyck, 1900)(Raumer & Wagner, 1878) (Robinson & Smith, 1857) (Schröckh, 1797). Diğerlerine göre ise Peter, Tanrı tarafından cezalandırılmış ve yaşadığı vicdan azabı ile ölmüştür (Carnotensis, 2009) (Caen, 2010)(Raumer & Wagner, 1878). Albertus Aquensis ve Tyrensis ise bu hususta yorum yapmadan her iki durumu da eserine taşıyan kronikçilerdir (Aachen, 2013) (Tyrensis, 2016).

Tarihi kaynaklar Peter Bartholomeus'un ölümünden sonra Kont Raymond'un mızrağı yanına alarak Kudüs Kuşatmasına katıldığını ve Raymond'un 1101 yılında gerçekleşen Haçlı Savaşları için mızrağı Milan piskoposuna verdiğini, ancak bu savaş sırasında kaybolduğunu aktarmaktadır (Aguilers, 2019). Mızrağa kutsiyet atfedilmesi son kez burada bir kez daha ortaya çıkmış ve mızrağın Müslümanların eline geçmemesi için kendini sakladığı inancı ortaya atılmıştır (Ersch & Gruber , 1838).

Mızrağın kutsiyeti ve orjinalliği meselesi dönemin kroniklerine ve bu kronikleri sonraki dönemlerde inceleyen tarihçilerin eserlerine de yansımış bir meseledir. Historia Francorum'un müellifi Raimundus'un, mızrağın bulunmasına şahit olduğunu ve onu öptüğünü iddia etmesi, onun bu hadiseye inandığını göstermektedir (Aguilers, 2019). Ancak Raimundus'un eseri hakkında tafsilatlı bir çalışma yapan Hill'e göre, onun kroniğinin büyük bir bölümü dini jargon içeren ifadelerden oluştuğundan ve aktarılan hususlarda da Mezmurlardan etkilenmeler görüldüğünden, bu husus "dinî bir kurgu"dan ibarettir (D'Aguilers, 1968). Nitekim ordunun kefareti için yapılan ayin duaları, azizlerin yaşamı ve mucizeler bunun en belirgin örneğidir ve bu nedenle de Hill'e göre Kutsal Mızrak hadisesi, bir hurafeye inanma ihtiyacından başka bir şey değildir. Ayrıca Hill'e göre Raimundus tarafından aktarılan ve mızrakla bağlantılı olan hikâyelerin tümü, onun tarafından zekice uydurulmuş bir yalandan ibarettir (D'Aguilers, 1968). Raimundus'un eseri hakkında doktora çalışması yapan France'ye göre, mızrak hakkındaki hikâyeler her ne kadar uydurmadan ibaret olsa da, mızrağın bulunması ile birlikte ordunun moral ve motivasyonunun artırılması hususunun gerçek olduğu düşüncesindedir (France, 1967). Nitekim France, Haçlıların fiziksel ve ruhsal açıdan harap bir haldeyken kazandıkları bu başarıyı, Kudüs'ün zaptından bile daha önemli görmüştür (France, 1967). Çağdaş Batı tarihçilerinden biri olan Skottki'ye göre ise Raimundus'un mızrağın orjinal ve kutsal olduğuna inanmasının ardında birtakım sebepler bulunmaktadır (Skottki, 2015). Bunlardan birincisi Bohemonds von Tarent komutasındaki Normanlar ile Raimundus von Saint-Gilles komutasında Provençaller arasında yaşanan güç çatışmasıdır (Skottki, 2015). Mızrak hadisesinde ismi geçen tüm kişilerin Provençal olması, bahsedilen güç çatışmasının mevcut olduğunu göstermektedir (D'Aguilers, 1968). Diğer bir neden ise, papalık kurumu tarafından görevlendirilen Adhemar'ın Antakya Kuşatmasını yönetecek kabiliyette olmadığı ve Raimundus'un dini gücü elinde bulundurma düşüncesidir (Skottki, 2015). Nitekim mızrağın bulunmasıyla birlikte Peter Bartholomeus, dini bir kimlik olarak Adhemar'a oranla daha ön plana çıkmış, yoksulların sözcüsü gibi davranmaya başlamıştır (Hagenmeyer, 1879). Bundan dolayı da Peter'in

Haçlı Kronikleri ve Batı Kaynaklarına Göre Kutsal Mızrak Efsanesi

sözlerine karşı çıkmak ya da şüpheyile yaklaşmak, Tanrı'ya karşı işlenen bir suç gibi görülmeye başlanmıştır (France, 1967). Bunun yanı sıra Antakya'daki en üst yetkili olan Piskopos Adhemar'ın dahi -Peter'i sevmediği ve güvenmediği halde- Peter'i suçlamaması ya da ona inanmadığını belirtmemesi dikkat çekicidir (Aguilers, 2019) (Runciman, 2008). Tarihi kaynaklar Adhemar'ın Haçlıların çıkarını düşünerek mızrak hadisesini kabullendiğini bildirmektedir (Aguilers, 2019) (Anonim Haçlı Tarihi, 2013) (Barth, 2003) (Altan, 2018). Thomas Asbridge ise Kutsal Mızrak efsanesinin Raimundus ve onun adamları tarafından Haçlıların maneviyatını artırmak ve ordunun teslim olmasını engellemek için şişirilmiş bir proje olarak görmüştür (Asbridge, 2007).

Gesta Francorum ve Albertus Aquensis gibi Latin kaynakları mızrağın gerçekliği hususunda net bir tavır koyamamışlardır. Gesta Francorum'da mızrak hadisesine değinilmiş ve ileri sürülen iddialara ek olarak da Aziz Andreas'ın Peter'e şunları söylediği belirtilmiştir: *“Neden sana söylediğim mızrağı yerden almıyorsun? Bilin ki, kim bu mızrağı savaşta taşırsa, düşman tarafından mağlup edilemez”* (Anonim Haçlı Tarihi, 2013). 12. yüzyılın Ermeni tarihçisi Urfalı Mateos da bu rüyadan söz etmekte, hatta içeriği hakkında benzer bazı ayrıntılar vermektedir. Aktarılanlardan farklı olarak Mateos'un eserinde *“İsa, şeytanı yendiği gibi siz de onunla (mızrakla) düşmanı yeneceksiniz”* ifadesine yer verilmiştir (Urfalı Mateos & Papaz Grigor, 2000). Bu ifadelerle bakıldığında mızrağın kutsallaştırılmaya ve rüyayı görenin de ordu içinde sözü dinlenen bir din adamı yapılmaya çalışıldığı açık bir şekilde görülmektedir. Nitekim Fransız tarihçi Michaud (1767-1839) da eserinde mızrağın bulunması akabinde yaşanan sevinci ve mızrağa atfedilen kutsiyeti eserine taşımıştır (J. F. Michaud, 2011). Benzer ifadelerle Willermus Tyrensis'in kroniğinde de rastlamak mümkündür. Tyrensis eserinde mızrağın bulunmasıyla oradaki halkın meleklerin ve kutsal havarilerin onlara yardım ettiğine inandığını, oluşan manevi ortamla prenslerin ve asilzadelerin kendi aralarındaki sürtüşmeleri bir tarafa bırakarak birbirlerine bağlılık yemini ettiklerini aktarmıştır (Tyrensis, 2016).

Albertus Aquensis'in mızrağın orijinallğine bakışı tam net olmasa da inanmış gibi olduğu görülmektedir. Nitekim eserinde Albertus, mızrağın bulunduğunu ve bulunduktan sonra hemen temizlenip kıymetli kumaşlara sarıldığını bildirmiş ve bu husus üzerinde ayrıntılı bilgi vermekten çekinmiştir (Aachen, 2013). Albertus'un kroniğini neşreden çağdaş tarihçilerden Edgington ise söz konusu mızrak hakkında rivayetleri, Haçlıların açlık ve bilmedikleri bitkileri yemeleri nedeniyle halüsinasyon görmeleri olarak tanımlamıştır (Aachen, 2013).

Fulcherius Carnotensis'e göre mızrak hadisesi tamamen bir kurgudan ibarettir. Nitekim eserinde Peter Bartholomeus'un ismini dahi zikretmek istememesi, dönemin piskoposunun dahi anlatılanlara inanmadığını aktarması, meseleyi ortaya atan Peter'in vicdan azabı çekerek öldüğünü belirtmesi onun düşüncelerini daha açık ortaya koymaktadır (Carnotensis, 2009).

Anonim Haçlı Tarihi adlı eserde mızrağın bulunmasından sonra orada bulunanların korktuğu ve ölümün eşiğinde olduklarını düşündükleri için Peter'e inanmadıkları aktarılmıştır (Anonim Haçlı Tarihi, 2013). Haçlıların içinde bulunduğu durum düşünülürse aktarılanların şüpheye mahal vermeyecek şekilde çöşkulu, yönlendirici ve dini duyguları kabartan bir anlatım tarzında olması gerekirdi. Bu durum aslında müellifin kendi dünyasında da bir çelişkide olduğunu ve hadiseyi kabul eder gibi görüldüğü izlenimini vermektedir (Anonim Haçlı Tarihi, 2013). Haçlı savaşlarının manevi önderi piskopos Adhemar von Monteil'de Peter'in rüyalarına ve bulunduğu iddia edilen mızrağa şüpheyle yaklaşanlar arasındadır. Çünkü ona göre Peter Bartholomeus, okuma-yazma bilmeyen, içki ve kadın düşkünü biridir ve bu vasıflardan dolayı da Tanrı'ya yakın olamayacağı düşüncesindedir (Jahrbücher der Literatur, 1827) (Altan, 2018). Ayrıca Adhemar'a göre Kutsal Mızrak hikâyeleri Avrupa'da bilinen ve dilden dile dolaşan bir husustur ve anlatılan hiçbir mızrak da Antakya topraklarında değildir.

İslam tarihçilerine göre de bu mızrak hadisesi gerçek dışıdır ve mızrağı bulduğunu iddia eden Peter Bartholomeus da bir sahtekârdır. İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih adlı eserinde söz konusu mızrak hadisesini şu sözlerle aktarmıştır:

“Haçlıların yanında Kral Baudouin, Saint Gilles, Godefroi, Urfa kontu, liderleri ve Antakya prinkepsi Bohemund ile emrine itaat ettikleri bir rahip vardı. Rahip ileri görüşlü bir adamdı: ‘Antakya’daki bir kilisede Hz. İsa’ya ait bir mızrak vardır. Fakat kilise muazzam bir binadır; eğer mızrağı bulursanız zafer kazanacaksınız, bulamazsanız, mutlaka helâk olacaksınız’ dedi. Hâlbuki daha önce mızrağı bulunduğu yere kendisi gömmüş ve izini kaybetmişti. Rahip, haçlılara oruç tutup tevbe etmelerini emretti. Onlar da üç gün oruç tutup tevbe ettiler. Dördüncü gün hepsini o yere götürdü, halk ve zanaat erbabı da yanlarındaydı, her tarafı kazıp rahibin söylediği yerde mızrağı buldular. Bunun üzerine onlara: ‘zaferle sevininiz’ dedi” (İbnü'l-Esîr, 1991).

Ebu Abdullah Muhammed el-Azîmî de İbnü'l-Esîr'in aktardıklarını doğrulamaktadır. El Azîmî eserinde çok detay vermese de mızrak hadisesinde

Haçlı Kronikleri ve Batı Kaynaklarına Göre Kutsal Mızrak Efsanesi

Kont Raymond'dan ziyade Antakya hâkimi Bohemond tarafından kurgulanan bir hadise olduğunu belirtmiş ve duyduklarını da şu cümlelerle aktarmıştır:

“Antakya'daki Franklardan Bohemond, kiliselerden birisine bir mızrak gömdürüp bir rüya uydurdu; o Franklara: ‘Bu gece, rüyamda bir ihtiyar gördüm, bana, ‘yürü, sen Müslümanları yeneceksin’ dedi. Bunun üzerine ben ona: ‘Franklar bana nasıl inanacaklar’ dedim. O, cevap olarak: ‘Falan yerde gömülü mızrağı al, Müslümanları onunla karşılayıp yeneceksin’ dedi. Bunun üzerine Franklar, mızrağın gömüldüğü yere süratle gidip mızrağı çıkardılar ve Müslümanlara saldırarak onları yenilgiye uğrattılar” (El-Azîmî, 2000).

İslam tarihçilerinden en-Nuveyrî'ye göre de Kutsal Mızrak efsanesi bir uydurmadan ibarettir (En-Nuveyrî, 2004).

Süryani ve Ermeni kroniklerinde mızrağın orjinalliği meselesi üzerinde çok da durulmadığı görülmektedir. Anonim Süryani Vekayinamesinde sadece mızrağın bulunmasından ve Haçlılar üzerindeki etkisinden bahsedilmiştir (Anonim Süryani Vekayinamesi, 2005). Anonim Süryani Kroniğinde de benzer ifadeler rastlanılmaktadır (Anonim Süryani Kroniği, 2019). Süryani Patrik Mihail Vakainamesi mızrak efsanesini *“Hazreti İsa'nın haçına ait mihların ve mızrak ucunun saklı bulunduğu mahali açtılar ve mihlarla bir haç yaptılar. Allah, Franklara zafer bahşetti”* şeklinde tek bir cümle ile aktarmış ve mızrak hakkındaki tartışmalara değinmemiştir (Süryani Patrik Mihail Vakayinamesi, 1944). Ermeni tarihçi Urfalı Mateos'un eserinde mızrağın gerçek olduğuna inandığına dair izlenimler mevcuttur, nitekim o bu hadiseyi Süryani kronikçilere nazaran daha detaylı anlatmakta ve yanlı bir tutum sergilemektedir (Urfalı Mateos & Papaz Grigor, 2000).

Çağdaş Batılı tarihçilerden Asbridge de mızrağın orjinalliği meselesi hakkında bazı değerlendirmelerde bulunmuş ve düşüncelerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Peter Bartheolomeus'un ‘keşfi’ Haçlıların moralini etkilemiştir kuşkusuz. Bugünkü mantıkla onun kehanet öyküsü inanılmaz, İsa'nın yaşamına ait gerçek bir kalıtı keşfettiği iddiası uydurma hatta saçma bulunabilir. Öte yandan azizlere, emanetlere ve mucizelere inanan onbirinci yüzyıl Frankları için Peter'in yaşadıkları gerçektir. Ölü azizlerin Tanrı'nın habercisi olarak Dünya'ya geri geldiğini, O'nun iradesini kutsal

emanetler aracılığı ile bildirdiğini öğreten son derece iyi düzenlenmiş bir inanç sistemi ile Kutsal Mızrağın gerçek olduğuna inanmaya hazırılar” (Asbridge, 2010).

Michaud’da eserinde Haçlıların mızrağın doğruluğu hususundaki şüphelerinin arttığını bildirmekle, bu hadiseye inanmadığını açıkça bildirmiştir (J. F. Michaud, 2011). Runciman da eserinde mızrağı bulduğunu iddia eden Peter’in okuma yazma bildiği halde ümmi olduğunu söylemesi, arkadaşları tarafından onun pek de güvenilir birisinin olmadığını belirtmesi, Ortaçağ insanının hayaller ve rüyalarla kendini diğer insanlar nazarında değerli kılmaya çalışma düşüncesi ve en önemlisi de mızrağın Peter tarafından gömüldüğü iddialarına yer vermesi nedeniyle söz konusu mızrağın kutsiyetine ve orijinalliğine inanmamaktadır (Runciman, 2008).

Alman tarihçilerin kutsal mızrak efsanesine bakışı diğer Batılı tarihçilere oranla daha serttir. Örneğin Clemens Klein, “Raimund von Aguliers” adlı eserinde mızrak meselesini sahiplenene ve onu öptüğünü belirten Raimundus’u “dalavereci”, “vicdanları aldatıcı” olarak betimlemiştir (Klein, 1892). Ayrıca Klein, mızrağın bulunmasını da irdilemiş ve mızrağın gece karanlığında Havari Andreas tarafından gösterildiği söylenmesine rağmen, gün aydınlığında üç gün kazı yapılmasına rağmen bulunamamasını, ancak arama ekibinin değiştirilmesinden sonra iddiayı ortaya atan Peter tarafından bulunmasını inandırıcı bulmamıştır (Klein, 1892). Klein’in görüşüne Wolfgang Giese de katılmış ve kutsal mızrak efsanesinin “dinde sahtekârlık” olduğu konusunda birçok müellifin hem fikir olduğunu da sözlerine eklemiştir (Giese, 1986).

Kutsal mızrak hakkında farklı fikirlerin ortaya çıkmasında kronikçilerin kendi aralarında sürdürdükleri bir rekabetten kaynaklandığı iddiaları da mevcuttur (Ligato, 1996). Nitekim söz konusu efsane hakkında Raimundus ve Fulcherius iki zıt noktadadır. Raimundus kendi adını Kutsal Mızrak ve St. Petrus Kilisesi ile duyurmuşken, Fulcherius’un Kutsal Haç ve Kutsal Kabir Kilisesi öne çıkması tesadüfi olmasa gerektir.

SONUÇ

Hristiyan geleneğinin kutsal saydığı eşyalardan biri olan mızrak, Ortaçağ’dan bu yana pek çok efsanesinin ana unsuru olmuştur. Nitekim ilk kutsal mızrak olarak kabul edilen “Mauritus mızrağı” da bir iktidar sembolü olarak kutsiyet kazanmıştır. Zamanla Avrupa’da bu mızrakların sayısı artmıştır. Ayrıca din adamları bu eşyaya dinî bir sembol yükleyerek toplumun nabzını tutmuş ve böylelikle nüfuzlarını artırmışlardır. Bu hususa verilebilecek en güzel

Haçlı Kronikleri ve Batı Kaynaklarına Göre Kutsal Mızrak Efsanesi

örneklerden birisi, I. Haçlı Seferi'ndeki Antakya Kuşatması'nda Peter Bartholomeus tarafından St. Petrus Kilisesi'nde bulunduğu iddia edilen mızraktır. Nitekim bu mızrağa "Longinus mızrağı" adı verilmiş ve onun gerçek kutsal mızrak olduğu ileri sürülmüştür.

Antakya'yı Selçuklu emiri Yağısıyan'ın elinden alan Haçlılar, kalenin iç kısmındaki Müslümanlar ve onları kurtarmaya gelen Musul atebeyi Kürboğa'nın askerleri arasında sıkışmışlardır. Haçlıların kale dışına çıkamaması, Kürboğa'nın muazzam ordusu karşısında morallerinin bozulması ve kale içinde dayanılmaz boyutlara varılan açlık gibi durumlar Haçlıları her türlü aldatmacaya açık hale getirmiştir. Böyle bir ortamda bazı kaynaklarda keşiş, bazılarında uşak ve bazısında ise alt tabakadan bir keşiş olduğu belirtilen Peter Bartholomeus bir rüya görmüş ve rüyasında Havari Andreas'ı gördüğünü ve onun peşine takılarak Aziz Petrus Kilisesi'nde gömülü olan mızrağı kendisine gösterdiğini ve bunu da Kont Raymond'a vermesi gerektiğini bildirmiştir. Ancak rüyanın en can alıcı noktası, mızrak sayesinde Haçlıların zafere gideceği vaadidir. Bu rüyanın Haçlılar arasında yayılması, Haçlı liderlerini mızrağın bulunması çalışmasına yöneltmiştir. Bunun üzerine 12 kişilik bir heyet oluşturulmuş ve 3 gün kazı yapılmasına rağmen mızrak bulunamamıştır. Tarihi kaynakların aktardığına göre Peter, açılan çukura inerek mızrağı bizatihi kendisi bulmuştur. Mızrağın bulunduğu söyleminin yayılması neticesinde Haçlı askerleri arasında büyük bir coşku yaşanmış ve hatta Kürboğa'ya karşı bir meydan savaşı talep edecek kadar morallerinin yerinde olduğunu bildirmişlerdir. Nitekim mızrak efsanesi ile kendi aralarında bir birlik olan Haçlılar, askeri taktiğini henüz oturtamamış Kürboğa'yı yenmişlerdir.

Kutsal Mızrak efsanesi hem kendi döneminde hem de sonraki dönemlerde oldukça tartışılan bir mesele olmuştur. Maarratün'numan Kuşatması sırasında mızrağın orjinalliği tartışılmış, ancak mızrak hakkındaki karşı düşünceler kısa süreliğine bastırılmıştır. Arka Kuşatması'nda bu tartışmaların yeniden gün yüzüne çıkması nedeniyle Peter, mızrağın orjinalliğini ispat etmek için bir ateş deneyine razı olmuştur. Peter'in ateşin içinden yaralı çıkması, tartışmaların yeniden iki zümre üzerinden devam etmesini sağlamıştır.

Dönemin kroniklerinin mızrağın orjinalliği meselesine bakışları farklıdır. Raimundus Aguliers mızrağın orijinal ve kutsal olduğunu iddia ederken, Fulcherius olayın bir düzmece ve Peter'in de bir sahtekâr olduğunu belirtmiştir. Dönemin diğer kronikleri ise genellikle mızrağın Haçlılar üzerindeki etkisine değinmiş ve orjinalliği meselesi üzerinde durmamışlardır. İslam tarihçilerinin eserlerine göre de mızrak efsanesi tamamen bir dini kurgudur ve hatta mızrağı

bulduğunu iddia eden Peter ise bir sahtekârdır. Süryani kroniklerinde orjinallik meselesinden ziyade mızrağın etkisi üzerinde durulmuştur. Ancak Urfalı Mateos, mızrağın orjinallliğini ve kutsiyetini kabul eden isimler arasındadır.

Çağdaş Batı tarihçilerinin bazıları mızrak hadisesine temkinli yaklaşırken, Michaud, Runciman, Edgington ve Hill gibi tarihçiler bu efsanenin bir aldatmacadan ibaret olduğunu açıkça belirtmişlerdir. Çağdaş tarihçiler iddialarını Haçlıların içinde bulundukları durum, Peter'in karakteri, piskopos Adhemar'ın söz konusu efsaneye inanmaması, kutsal olduğuna inanılan hiçbir mızrağın Antakya'da olamayacağı düşüncesi ve bunun tarihsel olarak ispatı gibi durumlarla tezlerini güçlendirmişlerdir. Bu bağlamda kutsal mızrak efsanesinin orjinallüğinden ziyade Ortaçağ'daki Haçlılara etkisi üzerinde durulması gerektiğini de bildirmişlerdir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Aachen, A. O. (2013). *History of the Journey to Jerusalem*. S. B., Edgington, (Ed.) Surrey: Ashgate Publishing.
- Abû'l-Farac, G. (1999). *Abû'l-Farac Tarihi* (Vols. 1-2). (Ö. R. Doğrul, Trans.) Ankara: TTK.
- Aguilers, R. (2019). *Haçlılar Kudüs'te* (S. Genç, Çev.). İstanbul: Yeditepe Yayıncılık.
- Altan, A. (2018). *Antakya: Haçlı Prinkepsliği Tarihi ve Kuruluş Devri (1098-1112)*. Ankara: TTK Yayınları.
- Anonim Haçlı Tarihi*. (2013). (E. Ayan, Trans.) İstanbul: Selenge Yayınları.
- Anonim Süryani Kroniği*. (2019). (İ. Aslan, Trans.) İstanbul: Post Yayınları.
- Anonim Süryani Vekayinamesi (I.ve II. Haçlı Seferleri Vekayinamesi)* (2005). (V. İlmen, Trans.) İstanbul: Yaba Yayınları.
- Asbridge, T. (2007). The Holy Lance of Antioch: Power, Devotion and Memory on the First Crusade. *Reading Medieval Studies*, (33), 3-36.
- Asbridge, T. (2010). *Haçlı Seferleri* (E. Duru, Trans.) İstanbul: Say Yayınları.
- Barth, R. (2003). *Die Chronik der Kreuzzüge*. München: Wissen Media Verlag.
- Bayerle, B. (1863). *Die Kirchen- und Heiligen-Geschichte des Mittelalters und der neueren Zeit* (Vol. 1). New York: S. Zickel Verlag.

Haçlı Kronikleri ve Batı Kaynaklarına Göre Kutsal Mızrak
Efsanesi

- Bilder-Conversations-Lexikon für das deutsche Volk. (1838). Leipzig: F.A. Brockhaus.
- Caen, R. o. (2010). *Gesta Tancredi* (D. S. Bernard ve S.Bachrach, Ed.) Surrey: Ashgate Publishing.
- Carnotensis, F. (2009). *Kudüs Seferi* (İ. Barlas, Trans.) İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.
- D'Aguilers, R. (1968). *Historia Francorum Qui Ceperunt Iherusalem* (L. L. John Hugh Hill, Ed.) Philadelphia: The American Philosophical Society.
- Demirkent, I. (2011). Haçlı Seferleri Düşüncesinin Doğuşu ve Hedefleri. *Turkish Journal of History* (35), 67-78.
- Düzgün, Ş. A. (2007). Bir Şiddetin Anatomisi: Müslüman ve Latin Batı Dünyası Arasında Haçlı Seferleri Dönemindeki İlişkiler. *Eskiye Dergisi* (4), 18 -36.
- Düzgün, Ş. A. (2001). Oriental Studies and Conception of Islam During The Crusade Period. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (42), 145 - 171.
- El-Azîmî. (2000). *Suriye ve Filistin Selçuklu Tarihi* (A. Sevim, Trans.) Ankara: TTK Yayınları.
- En-Nuveyrî, Ş. A. (2004). *Nihâyetü'l-Ereb fî Funûni'l-Edeb* (Vol. 28). (H. Fevvaz, Ed.). Beyrut.
- Ersch, J. S., & Gruber , J. (1838). *Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften und Künste* (Vol. 15). Leipzig: F.A. Brockhaus.
- France, J. (1967). *A Critical Edition of the Historia Francorum Qui Ceperunt Iherusalem of Raymond of Aguilers*. Nottingham.
- Giese, W. (1986). "Die Lancea Domini" von Antiochia. *Internationaler Kongress der Monumenta Germaniae historica*, (pp. 484-504). München.
- Hagen, F. H. (1838). *Minnesinger: Deutsche Liederdichter* (Vol. 4). Leipzig: Joh.Ambr.Barth.
- Hagenmeyer, H. (1879). *Peter der Eremit: ein kritischer Beitrag zur Geschichte des ersten Kreuzzuges*. Leipzig: Harrassowitz.
- Haken, J. C. (1810). *Gemälde der Kreuzzüge nach Palästina zur Befreiung des heiligen Grabes* (Vol. 2). Frankfurt : Akademische Buchhandlung.

- Hammer-Purgstall, J. F. (1838). *Gemäldesaal der Lebensbeschreibungen grosser moslimischer Herrscher* (Vols. 5-6). Leipzig und Darmstadt: C.W.Leske.
- Heyck, E. (1900). *Die Kreuzzüge und das heilige Land*. Bielefeld: Velhagen&Klasing.
- İbnü'l- Adîm, K. (2014). *Zübdetü'l- Haleb min Târihi. Haleb'de Selçuklular* (A. Sevim, Trans.) Ankara: TTK Yayınları.
- İbnü'l-Esîr. (1991). *El Kâmil Fi't Tarih* (Vol. 10). (A. A. vd., Trans.) İstanbul: Bahar Yayınları.
- İbn Kalânîsî. (2015). *Şam Tarihine Zeyl*. (O. Özatağ, Trans.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- J. F. Michaud. (2011). *Haçlı Seferlerinin İlginç Olayları*. (G. Kırpık, Trans.) Ankara: Lotus Yayınları.
- Jahrbücher Der Literatur (1827). (Vol. 37). Wien: Carl Gerold.
- Kausler, F. G. (1833). *Wörterbuch der Schlachten, Belagerungen und Treffen aller Völker* (Vol. 4/1). Ulm: Stettin'schen Buchhandlung.
- Klein, C. (1892). *Raimund von Aguilers. Quellenstudien zur Geschichte des ersten Kreuzzuges*. Berlin.
- Kommena, A. (1996). *Alexiad*. (B. Umar, Trans.) İstanbul: İnkilap Kitabevi.
- Leithe-Jasper, M., & Distelberger, R. (1998). *Kunsthistorisches Museum Wien: die Schatzkammer*. München: C.H.Beck.
- Ligato, G. (1996). The Political Meanings of the Relic of the Holy Cross among the Crusaders and in the Latin Kingdom of Jerusalem: an Example of 1185. M. Balard (Ed.), *Byzantina Sorbonensia*, 14, 315-330, Paris.
- M. Cobb, P. (2018). *Müslümanların Gözüyle Haçlı Seferleri*. (E. Duru, Trans.) İstanbul: Say Yayınları.
- Maalouf, A. (2019). *Arapların Gözünden Haçlı Seferi*. (A. Berktaş, Trans.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Mateos, U. (2000). *Urfalı Mateos Vekayi-nâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*. (H. D. Andreasyan, Trans.) Ankara: TTK Yayınları.
- Mihail, S. (1944). *Süryanî Patrik Mihail'in Vakayinamesi (1042-1195)*. (H. D. Andreasyan, Trans.) Ankara: TTK (Nüsha halinde).

Haçlı Kronikleri ve Batı Kaynaklarına Göre Kutsal Mızrak
Efsanesi

- Racine, A. (1786). *Kirchengeschichte* (Vol. 6). Wien: Johann David Hörlingschen Buchhandlung.
- Raumer, F. V. (1840). *Geschichte der Hohenstaufen und Ihrer Zeit* (Vol. 1). Leipzig: F.A.Brockhaus.
- Raumer, F. v., & Wagner, W. (1878). *Der erste Kreuzzug*. Cambridge: University Press.
- Robinson, E., & Smith, E. (1857). *Neuere biblische Forschungen in Palästina und in den angränzenden Ländern*. (E. Robinson, Ed.) Berlin: Verlag von Georg Reimer.
- Rotteck, K. v. (1833). *Allgemeine Geschichte vom Anfang der historischen Kenntnis bis auf unsere Zeiten* (Vol. 5). Freiburg am Breisgau: Herder'schen Kunst-und Buchhandlung.
- Runciman, S. (1951). *A History of the Crusades* (Vol. 1). New York: Cambridge University Press.
- Runciman, S. (2008). *Haçlı Seferleri Tarihi* (Vol. 1). Ankara: TTK Yayınları.
- Schröckh, J. M. (1797). *Christliche Kirchengeschichte* (Vol. 25). Leipzig: Engelhardt Benjamin Schwickert.
- Schumacher, M. (2007). Die Konstituierung des ‚Heiligen Landes‘ durch. M. Bogdal (Ed.), *Orientdiskurse in der deutschen Literatur* içinde (pp. 11-30). Bielefeld: Aisthesis Verlag.
- Sevim, A. (2000). *Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi*. Ankara : Türk Tarih Kurumu .
- Sevim, A. (2006). *Azîmî Tarihi*. Ankara: TTK Yayınları.
- Skizzen aus den Zeiten der Kreuzzüge, 16 Şubat 1830, *Didaskalia oder Blätter für Geist, Gemüth und Publizität*.
- Skottki, K. (2015). *Christen, Muslime und der Erste Kreuzzug*. Münster/ New York: Waxmann.
- Urach, B. v. (1789). *Rittergeschichte aus den Zeiten des Mittelalters* (Vol. 2). Leipzig: Adam Friedrich Böhme.
- Willermus Tyrensis'in Haçlı Kroniği (2016). (Vol.1-3). (E. Ayan, Trans.) İstanbul: Ötüken Yayınları.